

O'QUVCHILARDA XALQ MUSIQA MEROSIDAN FOYDALANISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Musurmonova Durdona Shukur qizi

*Samarqand davlat pedagogika institute "Musiq
ta'lim va san'at" mutaxassisligi magistranti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o'quvchilarda xalq musiqa merosidan foydalanishning zamonaviy yondashuvlari o'rganildi. Tadqiqot davomida xalq musiqa merosining o'quvchilarda estetik did, milliy ong va musiqiy madaniyatni shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilindi. Zamonaviy pedagogik metodlar interfaol tinglash, tahlil qilish, audio-video vositalardan foydalanish hamda fanlararo integratsiya orqali dars samaradorligini oshirish imkoniyatlari ko'rsatildi. Maqolada olingan natijalar musiqa madaniyati darsini samarali shakllarini ishlab chiqish va yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmatli, ma'naviy barkamol shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *xalq musiqa merosi, zamonaviy yondashuvlar, estetik tarbiya, milliy madaniyat.*

Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashdan iboratdir.

Bu jarayonda musiqa ta'limi alohida ahamiyat kasb etadi.

Ayniqsa, xalq musiqa merosi o'quvchilarda estetik did, milliy ong va musiqiy madaniyatni shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Xalq musiqasi xalqning tarixiy xotirasi, madaniy merosi va ma'naviy dunyosini o'zida mujassam etadi. Uni ta'lim jarayoniga tatbiq etish orqali o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, musiqiy idrok va ijodiy tafakkurni rivojlantirish mumkin.

Shu bois musiqa darslarida xalq musiqa merosidan foydalanishning zamonaviy yondashuvlarini ishlab chiqish dolzarb masalalardan biri sanaladi.

Xalq musiqa merosi – bu xalqning asrlar davomida shakllangan musiqiy tajribasi, uning hayot tarzi, dunyoqarashi va ma'naviy qadriyatlarini aks ettiruvchi bebaho madaniy boylikdir. Unda xalqning quvonch va tashvishlari, urf-odatlar, an'analari hamda estetik qarashlari mujassamlangan bo'lib, u milliy o'zlikni anglashda muhim manba hisoblanadi.

Xalq musiqasi o'zining soddaligi va tabiiyligi bilan ajralib turadi. Aynan shu xususiyatlari orqali u o'quvchilarning musiqani oson idrok etishiga, uning mazmunini chuqurroq his qilishiga imkon yaratadi. Xalq kuy va qo'shiqlari o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos bo'lib, ularning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Xalq musiqa merosi nafaqat estetik, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Unda vatanparvarlik, mehnatsevarlik, insonparvarlik, kattalarga hurmat va milliy qadriyatlarga sadoqat kabi fazilatlar o'z ifodasini topgan. Shu jihatdan xalq musiqasi o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasida muhim o'rin egallaydi.

Xalq musiqa merosining yana bir muhim jihati — uning avloddan-avlodga ogʻzaki anʼana orqali yetib kelganligidir. Bu holat xalq musiqasining tarixiy davomiyligini taʼminlab, uni milliy madaniyatning ajralmas qismiga aylantiradi. Taʼlim jarayonida ushbu xususiyatni inobatga olish oʻquvchilarda musiqiy merosga nisbatan masʼuliyat va hurmat tuygʻularini shakllantiradi.

Xalq musiqasining taʼlimiy imkoniyatlari juda keng. U oʻquvchilarning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantiradi, ritm va ohangni his qilishga oʻrgatadi hamda estetik zavq uygʻotadi. Shuningdek, xalq qoʻshiqlari va kuylarini oʻrganish jarayonida oʻquvchilarda vatanparvarlik, milliy qadriyatlarga hurmat kabi ijtimoiy fazilatlar shakllanadi.

Bugungi kunda taʼlim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar taʼlim jarayonini zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etishni taqozo etmoqda. Ushbu yondashuvlar oʻquvchilarning bilim, koʻnikma va kompetensiyalarini rivojlantirishga, ularning mustaqil fikrlashi hamda ijodiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Shaxsiylashtirilgan taʼlim yondashuvi oʻquvchilarning individual imkoniyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini inobatga olgan holda taʼlim jarayonini tashkil etishga qaratilgan. Mazkur yondashuv orqali har bir oʻquvchining oʻzlashtirish surʼati va bilish darajasi hisobga olinib, taʼlim samaradorligi oshiriladi.

Loyiha asosidagi taʼlim (Project-Based Learning) oʻquvchilarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan uygʻunlashtirishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuvda oʻquvchilar real muammolarni hal etishga yoʻnaltirilgan loyihalar ustida ishlash orqali tanqidiy fikrlash, hamkorlikda ishlash va ijodkorlik koʻnikmalarini rivojlantiradilar.

Raqamli texnologiyalar va sunʼiy intellektdan foydalanish taʼlim jarayonining interaktivligini taʼminlab, oʻquvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Elektron taʼlim platformalari, multimediali resurslar hamda sunʼiy intellekt asosidagi vositalar yordamida taʼlim jarayonini individuallashtirish va nazorat qilish samaradorligi oshadi.

Integratsiyalashgan oʻquv dasturlari fanlararo aloqadorlikni kuchaytirish orqali oʻquvchilarda bilimlarning yaxlit tizimini shakllantirishga xizmat qiladi. Mazkur yondashuv turli fanlar mazmunini oʻzaro bogʻlash orqali oʻquvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi hamda bilimlarni amaliyotda qoʻllash koʻnikmalarini rivojlantiradi.

Oʻquvchilarda xalq musiqa merosidan foydalanishning zamonaviy yondashuvlari, avvalo, taʼlim jarayonini innovatsion, interaktiv va texnologik metodlar bilan boyitishni nazarda tutadi. Bu jarayonda anʼanaviy usullar zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uygʻunlashtiriladi. Bunda oʻquvchi dars jarayonining passiv tinglovchisi emas, balki faol ishtirokchisiga aylanishi muhim hisoblanadi. Aynan shu jarayonda xalq qoʻshiqlari, folklor namunalari va milliy kuylar oʻquvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda oʻrgatiladi. Zamonaviy taʼlim jarayonida xalq musiqasidan foydalanishda interfaol usullarga alohida eʼtibor qaratilmoqda. Jumladan, tinglash va tahlil qilish, musiqiy asarlarni taqqoslash, guruhiiy muhokama va ijodiy topshiriqlar orqali oʻquvchilarning faolligi oshiriladi. Oʻquvchilarda xalq musiqa

merosidan foydalanishning zamonaviy yondashuvlari, avvalo, ta'lim jarayonini innovatsion, interaktiv va texnologik metodlar bilan boyitishni nazarda tutadi. Guruhli ishlash, musiqiy asarlarni jamoaviy tahlil qilish, rolli o'yinlar va sahnalashtirish orqali xalq musiqasi namunalarini o'rganish o'quvchilarning ijodiy faolligini oshiradi. Masalan, xalq qo'shiqlarini sahnalashtirish yoki ularning mazmuni asosida musiqiy suhbatlar tashkil etish o'quvchilarning musiqani chuqurroq idrok etishiga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar doirasida interaktiv metod asosida interfaol usullardan foydalanish o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi va dars jarayonini ikki tomonlama qiladi. Xalq musiqasini o'qitishda multimedia vositalaridan, xususan, audio va video materiallar, animatsiyalar orqali qo'shiqlarni tinglash va tahlil qilish samarali hisoblanadi. Shuningdek, onlayn platformalar yordamida viktorina, tahlil va guruh mashqlarini tashkil etish o'quvchilarning faolligini oshiradi.

Aytib o'tilgan interaktiv metod asosida interfaol usullarni qo'llash orqali o'quvchilar faqat tinglash bilan cheklanmaydi, balki musiqiy muammolarni hal qilish, o'z ijodiy ishlarini yaratish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Interaktiv metodlar o'quvchilarning faolligini oshiradi, xalq musiqasi merosini yanada qiziqarli va samarali o'rganish imkonini yaratadi. Bundan tashqari, fanlararo integratsiya asosida tashkil etilgan darslar ham samarali hisoblanadi. Musiqi darslarini adabiyot, tarix va tasviriy san'at fanlari bilan uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarda mavzuni chuqurroq anglash imkoniyati yaratiladi. Bu yondashuv o'quvchilarning mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Zamonaviy musiqa ta'limida kompetensiyaviy yondashuv o'quvchilarning faqat nazariy bilimlarini emas, balki amaliy ko'nikmalarini ham rivojlantirishga qaratilgan. Xalq musiqa merosidan foydalanish jarayonida o'quvchilar tinglash, ijro etish, tahlil qilish va baholash kompetensiyalarini egallaydilar. Bu yondashuv orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, musiqiy asarlarga ongli munosabat bildirish hamda ijodiy yondashish qobiliyatlari shakllanadi.

Xulosa qilib aytganda, musiqa ta'limida xalq musiqasidan foydalanishning zamonaviy yondashuvlari o'quvchilarning musiqiy madaniyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi hamda yosh avlodni milliy qadriyatlarga sodiq, ma'naviy barkamol shaxs sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xalq musiqa merosidan foydalanish o'quvchilarda estetik did, milliy ong va musiqiy madaniyatni shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar — interfaol tinglash, tahlil qilish, audio-video vositalardan foydalanish va fanlararo integratsiya — dars samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarni milliy qadriyatlarga hurmatli, ma'naviy barkamol shaxs sifatida tarbiyalash imkoniyatlari kengayadi.

Ushbu tadqiqot natijalari musiqa madaniyati darslarining mazmuni va usullarini takomillashtirish, shuningdek, yosh avlodning estetik va ma'naviy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: O'zbekiston, 2010.
2. Xodjayev B.X umumiy pedagogika. – Toshkent : TDPU, 2020
3. To'xtaboyev A. Qurbonov Sh. Ta'limda kompetensiyaviy yondashuv. – Toshkent 2021